

Kur'an'da Geçen Kalp Kavramının Anlaşılmasında Kapalı Sistemin Önemi (1)

Dr. Fatih Menderes Bilgili*

Ömer Yavuz**

Atıf / ©- Bilgili, F.M- Yavuz, Ö. (2013). Kur'an'da Geçen Kalp Kavramının Anlaşılmasında Kapalı Sistemin Önemi (1), *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13 (1), 181-209.

Özet- *Kur'an'da bahsedilen kalbin fiziki sistemimize (universe) ait bir yapısı yoktur. Aksini ispatlayamayışımız onun sistemimizin herhangi bir bileşeninden meydana gelmediğini gösterir. Ancak varlığı fonksiyonel bağlamda kişi tarafından öznel deneyimle anlaşılan kalp konusunda doğanın dışarıda bırakılması söz konusu olamaz. Kalbin kendisine ait bir sistemi vardır. Bu da biyolojik yönümüzün ait olduğu fiziki sistemimizle bir şekilde etkileşim ve iletişim içerisindedir. Bunların hepsi belli bir ilim çerçevesinde gerçekleşmektedir. Bu yaklaşım tarzı, kalbimizin de yine belli bir ilimle anlaşılabilirliğini ve onun yine belli kaideler çerçevesinde inşa edilebileceğini anlatmaktadır. Sistem analizi epistemik seviyeleri gündeme getirir. Buradaki sistemler doğal sistemlerdir. Doğal sistemler kendisini doğru bir şekilde okumaya çalışana dinamik bir süreç yaşatır. Bu süreçte kalp başrol oynar. Bu sebeple kalbin sistem veya sistemlerle gireceği reaksiyonlar önemlidir. Bu sistemler göz önüne alındığında kalbi inceleyen müstakil bir ilmi disiplinin olması kaçınılmaz gibi görünmektedir. Bu disiplin kalbin bileşenlerinin ait oldukları sistemleri ve işleyişlerini ortaya koyar. Ayrıca kalbin inşasında da aktif görev üstlenir.*

Anahtar sözcükler- *Kur'an'da Kalp, Kapalı Sistem, Sistem Dışı, İlmi Metodoloji, Gayb.*

§§§

* Adana ATO Anadolu Lisesi Din Kült. ve Ahlâk Bil. Öğret., e-posta: menderesbilgili@yahoo.com

** Adana ÇEAŞ Anadolu Lisesi Fizik Öğretmeni, e-posta: omeryavuz89@gmail.com

Giriş

İnsan hem kendisini hem de çevresindeki varlıkları anlayabilecek özelliklerle donatılmıştır. Bunlar sayesinde yaşadığı dünyayı algılayıp anlar. Kendisine yüklenen bu özellikler fiziki kâinatımızla (universe) tamamı ile uyumludur. Zira evrenimiz ve onu meydana getiren varlıklar insanın anlayabileceği şekilde tasarlanmıştır. Ancak bu yapıya uyum gösterip göstermeme kişinin tercihine bırakılmıştır.

İnsana genetik (vehbi) olarak verilen bu özelliklerin başında duyu organları/algı cihazları gelir. Bu organlar yaşadığımız dünyayı algılayıp anlamayı sağlayacak bir kapasitede yaratılmıştır. Bu cihazları kullanarak bize tahsis edilen varlık dünyası ile etkileşime gireriz. Bu cihazlar kendilerine yüklenen programları ancak bu dünyanın bileşenleriyle etkileşime girerek aktifleştirebilir. Algı düzleminde girilen bu etkileşimler kişinin algılayış biçimini oluşturur. Algılayış biçimini tayin eden de yine kişinin kendisi yani özbenidir.

Algılayış biçimimiz bizlere verilen doğal ayetlerden bağımsız ve onlara muhalif olacak bir biçimde kazanılmış ise krizlerin varlığı kaçınılmaz hale gelmiş demektir. Bu durumda algı cihazlarımızı değil algılayış biçimimizi değiştirmemiz gerekir. Bu sebeple algı cihazlarımızın, kendisine sunulan varlık dünyasından (doğal ayetler) bağımsız hareket etmesi doğru değildir. Bilakis algı cihazlarımız bu ayetlerden yeterince yararlanmalıdır. Bunlardan yeterince istifade etmemiz için de bu ayetlerin ait oldukları sistemler ve bu sistemlerdeki işlevleri hakkında bilgi sahibi olmamız gerekir. Aksi takdirde ayetlerin yanlış anlaşılması mümkündür.

Kur'an'da geçen kalbin doğru anlaşılması ve özellikle de biyolojik kalple karıştırılmaması için fiziki kâinatımızdan en üst seviyede yararlanmamız kaçınılmazdır. Bu konuda zihnimizdeki bulanıklığı gidermek ve fonksiyonel bağlamda kalbin analizini yapmak için kimya disipliniinde kullanılan sistem tasnifinin işimizi kolaylaştıracağını düşünüyoruz.

Çalışmamızda kullandığımız sistem tasnifi fen bilimlerinden ödünç alınarak yapılmıştır. Genelde kimya biliminde kullanılan bu tasnif tamamen fiziki sistem içindeki ilişkiler göz önüne alınarak elde edilmiştir. Fiziki sistemin dışında farklı sistemlerin varlığı ve işlevselliği için içine katılmamıştır. Bu anlamda ödünç aldığımızı söylüyoruz. Bizler ise fiziki sistemimiz dışında farklı sistemlerin varlığını kabul edip onların ilişkide rol aldıklarını göz önüne alarak bu kategoriden yararlanacağız. Özellikle de yöntemsel (methodical) açıdan bu tasniften istifade edeceğiz.

Varlığının ve etkisinin farkında olduğumuz veya olmadığımız, evrenimizi meydana getiren tüm bileşenler ve bunlar arasındaki ilişkiler fiziki kâinatımızı oluşturur. Fiziki

kâinatımız birbirleriyle sürekli ve olarak düzenli etkileşim halinde olan bileşenlerden meydana geldiği için buna fiziki sistemimiz de diyebiliriz.

1. Sistem Nedir?

Sistem, günlük hayatta ve ilmi çalışmalarda çok fazla karşılaştığımız kavramlardan biridir. Bu kavramı genellikle düzen veya düzensizliği ifade etmek için kullanırız. Sistem kavramından ne anladığımız ve sistemlerde geçerli olan ilmi metodolojilerin neler olduğu konusu oldukça önemlidir.

Kısaca ifade etmek gerekirse sistem, organize bir bütün meydana getirmek üzere birbirine düzenli bir etkileşim ile bağlı bileşenler topluluğudur (Özenli, 1999, M1). Sisteme ait her bir obje bu sistemin bir parçasıdır ve her bir bileşen de birbirleriyle etkileşim içindedir. Diğer bir ifadeyle, herhangi bir ilmî araştırmada ele alınan konunun tespit edilen her bir limitasyonuna en genel anlamda sistem adını verebiliriz. Bununla beraber, belirlenmiş olan her bir sistem de alt sistemlerden meydana gelmiş olabilir. Örneğin güneş sistemi bir sistemdir. Onu meydana getiren gezegenler de bu sistemin birer alt sistemleridir. Yine gezegenler de kendi içerisinde bir sistem olup alt sistemlerden meydana gelmiştir.

Sistemler farklı açılardan tarif edilip tasnif edilebilir. Sistemi meydana getiren bileşenler, bu bileşenlerin tabi olduğu kanunlar, etkileşim ve iletişim, insana sağladığı fayda ve zarar ve daha birçok açıdan sistemleri tasnif etmek mümkündür.

2. İlişkiler Açısından Sistem Çeşitleri

Bu çalışmada sistemleri etkileşim, alışveriş ve iletişim açısından tasnif edip Kur'an'daki kalp (biyolojik kalbi kastetmiyoruz) konusunu anlamaya çalışacağız. Etkileşim, alışveriş ve iletişim kelimelerinin yerine, bunları da içine alan ilişki (correlation) kelimesini kullanacağız.

İlişki açısından yapmaya çalıştığımız sistem tasnifleri hem kalbimizi daha iyi anlamaya hem de onu sağlıklı bir şekilde inşa etmeye yardımcı olacaktır. İlişkide rol oynayan varlıklar, enformasyon ve madde gibi objeler bu tasnifi kristalize etmemizi sağlar. Bu sistemleri şu başlıklar altında toplayabiliriz:

1. İzole sistemler
2. Kapalı sistemler
3. Açık sistemler

İlişki zaviyesinden yapılan bu sınıflandırma, özellikle kalbimizin fonksiyonel yönlerini daha nitelikli bir hale nasıl getireceğimiz konusunda bizlere yardımcı olur. Ayrıca bu tasnif, kalbimizin eğitim algoritmasını¹ oluşturmada ve kristalize etmede büyük rol oynar.

Yukarıda tasnifini yaptığımız sistemlere kimya biliminin yüklediği anlamları kısaca şöyle özetleyebiliriz:

1. İzole sistemler: Adından da anlaşılacağı üzere izole/yalıtılmış sistemler çevresi ile madde ve enerji alışverişi olmayan sistemlerdir. Bir diğer ifadeyle sistem ile ortam arasında madde ve her türden enerji alışverişi olmayan sistemlere izole sistem adı verilir.

2. Kapalı sistemler: Bu sistemler ise ortamlarıyla sadece enerji alışverişi içinde olan sistemlerdir. Madde alışverişine karşı kapalı fakat enerji alışverişine açık olan sistemlere kapalı sistem adı verilir. Bu sistemler kendi kendilerini denetleme özelliğine sahiptir. Kapalı sistemlerde geri besleme mekanizması vardır.

3. Açık sistemler: Bu sistemler ise işlevlerini yapabilmeleri için ortamlarından devamlı madde ve enerji alan ve bunları yapılarında değiştirip ortama bazı çıktılar veren sistemlerdir. İzole sistemin tümüyle tersi olan yani ortamla arasında madde ve her türlü enerji alışverişi olan sistemlere açık sistem adı verilir (Erdik / Yüksel, 1986: 575).

Bu sistemler hem düşünce dünyamızın hem de mühendislik dünyamızın problemlerine, kendine özgü ve farklı yaklaşım getirmektedir. Çıkış noktalarımızın pek çoğu aynı olduğundan özellikle düşünce bağlamında bu tasniflerin bizleri birbirimize yaklaştıracığını söyleyebiliriz. Çıkış noktalarımız fiziki sistem olduktan sonra varacağımız sonuçlar ve bunların doğru olduklarını gösteren gerekçeler birbirinden radikal olarak farklı olmayacaktır.

Bilindiği gibi fen bilimleri, matematiği ve onun önerdiği mantığı kullanarak kâinatımızı okumayı kendisine meslek edinmiştir. Bunun yanında fen bilimleri sadece evrenimizdeki varlıklar hakkında bilgi sunmaz, bizlere yöntem de kazandırır. Bu sebeple fen bilimlerindeki tasniften özellikle metodik açıdan yararlanmada bir sakınca yoktur. Hatta bunları göz ardı etmenin ciddi bir kayıp olacağını düşünüyoruz.

¹ Algoritma: Her türlü sistematik hesap yönteminin genel adıdır. Herhangi bir problemin çözüm yöntemi tanımlayan sıralı işlemler bütünü, çözüm zinciridir. Yol, yordam demektir. Bu kavram 9.yy başlarında yaşamış, aslı Türk olan matematikçi Muhammed bin Musa el Harezmi'nin, el-Harezmi sözcüğünden batılıların çıkardığı bir terimdir (Nasr, 2006: 78-79; Penrose, 2004: 35-36).

Aynı şekilde Kur'an da bizlere mesajlarını ulaştırmada doğa ayetlerini kullanmaktadır. Zira taşıdığı mesajların doğruluğu ve temel amacı açısından Kur'an ayetleriyle doğa ayetleri arasında herhangi bir fark yoktur (Bilgili / Yavuz, 2011). Çünkü her ikisini de yaratan (Rab) aynıdır; ancak açıklanmasında veya yorumlanmasında farklılıklar olabilir ki bu da her ikisi için söz konusudur.

Bu tasnif beraberinde bilimsel bilgiyi, felsefi bilgiyi ve diğer bilgi çeşitlerini kristalize edip aralarında sağlıklı ürün verecek şekilde ilişkilerin doğmasına yardımcı olur. Burada önemli olan bu tasnifin kazandıracığı yönetime gereği gibi vakıf olmaktır. Ayrıca bu bilgi çeşitlerinin birbirleriyle olan karşılıklı ilişkileri ortaya konularak varlık meselesi gibi hiçbir zaman önemini yitirmeyen ve yitirmeyecek olan problemlere ve bunların çözüm sürecinde kişinin kazanacağı mertebelere açıklık getirilebilir. Öte yandan fen bilimlerinin kazandırdığı yaklaşım tarzları özellikle de tasnifler yanlış yerde zihni kazıların yapılmasına engel olur.

Bu ve benzeri sistem kategorileri, anlaşılmaz gibi görünen varlıkların ve bunların içerdikleri mesajların en azından çerçevesini çizip ne olmadıkları konusunda yardımcı olur. Yine bu gibi tasnifler, kişinin aşına olunan mesajlara takılıp kalmamasını aksine bu mesajlardan yola çıkarak yeni makamlar kazandıracak süreçlere girmesini sağlar.

Kalp de hem yapısal hem de işlevsel açıdan izafi olarak anlaşılması zor olan hususlardan biridir. Zira kalp algı düzlemimizin kapsamı içinde değildir. Hatta bizler için onun yapısal (structural) yönünün varlığı hususu bile net değildir. Bu konuda enformasyon kaybımız çok fazladır. Zira bizlere kalbimizin bu yönünü entelektüel bağlamda somutlayacak kelimeler (fiziki evren ve onun bileşenleri) verilmemiştir. Bizler ancak fiziki sistemimizden yola çıkarak, insanı oluşturan böyle bir bileşene sahip olacağımızı söyleyebiliriz.

Kalbimizi bu söylediklerimizden yola çıkarak anlamaya çalıştığımızda önümüze çözülmesi zor problemler çıkmaktadır. İşte bu problemleri çözmede ya da doğruya en yakın çözümü bulmada bağlamlarına göre sistem tasniflerinin önemli bir role sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu sebeple ilişki açısından sistem tasnifini yapma ihtiyacı doğmuştur. Yani ilişki bağlamında sistemi tasnif ederek kalbimizi hem daha iyi anlama hem de onu sağlıklı bir şekilde inşa etme yollarını ortaya çıkarabiliriz. Tasnifin her bir üyesi yukarıda belirttiğimiz çerçevede incelenmelidir. Ancak bu çalışmamızda kalbi, sadece kapalı sistem açısından ele almaya gayret edeceğiz.

3. Kapalı Sistemin Tanımı

Eğer bir sistemle veya bu sistemin bir bileşeniyle, başka bir sistem veya bu sistemin bir bileşeni arasında yapısal (madde, elektrik, manyetik alan gibi) açıdan etkileşim, iletişim, alışveriş yok fakat sistem dışından gelen enformasyon ile bir etkileşim ve iletişim varsa bu sistem kapalı sistemdir. Kısaca kapalı sistem, diğer sistemlerle yapısal bir alışverişi olmayan ancak sistem dışından gelen enformasyonla etkileşimi, iletişimi var olan sistemlerdir.

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi fen bilimlerinin tanımladığı kapalı sistemlerde madde alışverişi yok iken enerji alışverişi vardır. Biz ise burada enerji alışverişini enformasyon alışverişi olarak ele alacağız. Yani maddesel anlamda alışveriş olmayıp ancak enformasyon alışverişi olan sistemlere kapalı sistem demektediriz. Bu araştırmada enerji yerine enformasyonu kullanarak kalbin işleyiş açısından hangi sisteme ait olduğunu tespit etmeye çalışacağız.

Bir başka ifade ile kapalı sistemler ârif (bilen), ma'rûf (bilinen) ve ma'rifet (bilme) üçlüsünün kendisini gösterdiği sistemlerdir. Bunlar arasındaki ilişkiyi sağlayan enformasyondur. Bu ilişkide fiziksel anlamda bir alışveriş yoktur. Sadece enformasyon açısından bir ilişki vardır.

4. Kur'an'daki Kalp Kavramına Kısa Bir Bakış

Etkileşiminin nasıl gerçekleştiğini ve nasıl olduğunu evrenimize ait kelimeler ve bu kelimelerden yola çıkarak oluşturduğumuz kural ve kaidelerle (teorik ve/veya deneysel) somutlayamadığımız fiziki sistemimizin dışında da sistemler bulunmaktadır. Böyle sistemlere Kur'an'dan yola çıkarak gaybî sistemler adını verebiliriz (Yavuz / Bilgili, 2011). Hangi nedenle olursa olsun gaybî sistemleri yok saymak aslında kişinin bizzat yaşadığı özel deneyimlerini yok saymak anlamına gelir.

Fiziki olmayan gaybî sistemleri yapısal yönlerinden daha çok fonksiyonel yönleriyle inceleyebiliriz. Zira bu sistemlerin fiziksel/maddesel bir yapısı yoktur. Dolayısıyla bunları bütünüyle fiziksel süreçlerle birebir açıklayamayız. Bunları tamamen fiziksel süreçlere indirgeme çabaları ancak beyanlara şiddet uygulayarak yapılmaya çalışılır ki bu da sağlıklı sonuçlar doğurmaz.

Bu çalışmada, sistemimize/evrenimize ait varlıklarla fiziki bağlamda karşılıklı olarak organize bir bütün meydana getirmeyip yine bu varlıklarla fiziksel bir etkileşim içerisinde olmayan objeler kümesi sistem dışı (veya farklı sistem) olarak nitelendirilmiştir. Yani

insan referans sistemi açısından evrene ait varlıklar ve bunlar arasındaki ilişkiyi sistem içi; ruh, cin, melek, şeytan ve ahiret gibi varlıkların sistemlerine ait objeler de sistem dışı olarak tanımlanmıştır. Kur'an'da geçen kalp de bunlardan biridir.

Kalp lügatte merkez, öz, cevher, ilik, en iyi ya da en çok tercih edilen kısım anlamlarına gelir (Mutçalı, 1995: 724). Bir şeyin kalbi, onun bir şekilden başka bir şekle çevrilmesi, döndürülmesi demektir (İsfahani, 2006: 2/391; İbn Munzur, Ts: 1/685). Hurmanın kalbi onun çekirdeği (İbn Munzur, Ts: 1/688; Zebidi, H.1306: I/437), Arab'ın kalbi de kavminin içinde söz sahibi, şerefli olan kişidir denilmiştir (Zemahşeri, 1973: 270).

Ayrıca kalbin "*Göğsün sol tarafında çam kozalağı*" şeklindeki et et parçası (Tehanevi, H. 1318: II/1170), karında siyah bir alaka olduğunu söyleyenler de olmuştur (Zebidi, H.1306: I/437). Bazıları da maddi kalple bağlantısı olan manevi bir kalbin olduğunu ifade etmiştir (Cebecioğlu, 2005: 341; Tehanevi, H. 1318: II/1170; Bilmen, 1967: 103).

Kalp kelimesi Kur'an'da müfred, tesniye ve cemi olmak üzere 132 kez geçmektedir (Abdülbaki, 1982, 549-551). İncelemelerimiz bizleri bu ayetlerde kastedilen kalbin zamanımızda nakli de yapılabilen biyolojik kalp olmadığı sonucuna ulaştırmıştır. Kur'an ayetlerinden yola çıkarak bahsettiğimiz kalbin yapısal açıdan bu sisteme (fizik) ait olmadığını söyleyebiliriz. Aksini ispatlayamayışımız onun bu sisteme ait bir yapısının olmadığını gösterir. Ancak onun kendisine ait bir sistemi olduğunu söyleyebilmemiz için de fiziki sistemimiz kaçınılmaz olarak gereklidir (Attas, 1995: 204; İbn Rüşd, 1992: 26).

Ayetler bu konuda bize ışık tutmaktadır. Zira duymamızı sağlayanın kulak, görmemizi sağlayanın göz, akletmemizi (Kur'an, Hac 22/46), fıkhetmemizi (Kur'an, İsra 17/46) ve gönül sahibi (ef'idetün) olmamızı (Kur'an, Kasas 28/10) sağlayanın da kalp olduğu Kur'an'da açıkça dile getirilmiştir (İzutsu, Ts:159; İbn Kesir, 1980: III/227). Ayrıca kalbin, eskilerin kalp gözü dedikleri hakikati görebilme (basiret) yeteneğine sahip olduğunu da söylemek gerekir (Elmalılı, 1960: III/2018).

Buradan yola çıkarak somut anlamda hakkında bilgi sahibi olmasak da kalbimizin yapısal yönünün olduğuna dair işaretlere ulaşmaktayız. Yani kalbimizin, kulağımız ve gözümüz gibi olmasa bile bunlara benzer bir yapısının olabileceğini düşünmekteyiz. Aynı zamanda bu yaklaşım tarzı, kalbimizin de yine belli bir ilimle anlaşılabilirliğini ve onun yine belli kaideler çerçevesinde inşa edilebileceğini göstermektedir.

Özellikle öznel deneyimlerden yola çıkarak, kalbimizin kendisine ait bir sisteminin olduğunu ve o sistemle biyolojik yönümüzün ait olduğu fiziki sistemimizin, hakkında somut anlamda bilgi sahibi olmadığımız bir şekilde etkileşim ve iletişim içinde olduğunu söyleye-

biliriz. Ayrıca hem kâinat hem de Kur'an ayetlerinden yola çıkarak söz konusu olan ilişkilerin hepsinin belli bir ilim çerçevesinde gerçekleştiği sonucuna varmaktayız.

5. Kapalı Sistem Açısından Kalbin İşlevselliğine Bir Bakış

Kur'an ayetleri dolaylı olarak kalbimizin kendisine yüklenmiş/genetik sınırlı sayıda yetenek ve özelliklere sahip olduğundan bahsetmektedir. Kalp ile ilgili ayetler incelendiğinde bu yeteneklerin ve özelliklerin kapalı sistemin işleyişine uygun şekilde hayata geçip işlevsel olduğu görülür. Kalbimiz daha önceden doğru veya yanlış yetenekler ve özellikler kazanmış olabilir. Bunlar da ancak belirli şartlara sahip kapalı sisteme göre gelişim ve değişim sürecine girer.

Bu süreçte kalbimizde meydana gelecek yapısal değişiklikleri algılamamız imkân dâhilinde değildir. Zira onun yapısı madde, fizik veya enerji cinsinden değildir. Ancak onun işlevselliği anlaşılabilir. Kalbimizin işlevselliğini de hislerimizden ve davranışlarımızdan anlayabiliriz. Kur'an'da kalbin işlevselliğinden bahseden çok sayıda ayet vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

“Onların bir ahdi nasıl olabilir ki! Eğer onlar size üstün gelselerdi, sizin hakkınızda ne akrabalık (bağlarını), ne de antlaşma (yükümlülüğünü) gözetirlerdi. Ağzlarıyla sizi hoşnut etmeye çalışıyorlar, oysa kalpleri buna karşı çıkıyor. Onların pek çoğu fâsık kimse-lerdir.” (Kur'an, Tevbe 9/8).

“Kim şahitliği gizlerse, şüphesiz onun kalbi günahkârdır. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilendir.” (Kur'an, Bakara 2/283)

“Yeryüzünde dolaşmıyorlar mı ki olanları akledecek kalpleri, işitecek kulakları olsun. Gerçek şudur ki gözler kör olmaz fakat asıl sudurlardaki kalpler kör olur.” (Kur'an, Hac 22/46).

“Kur'an'ı anlamamaları için kalpleri üzerine perdeler, kulaklarına da ağırlık koyarız. Kur'an'da (ibadete lâyık ilâh olarak) sadece Rabbini andığın zaman arkalarına dönüp kaçarlar.” (Kur'an, İsra 17/46).

Bu ayetlerin her birinde kalbin farklı bir işlevsel özelliği dile getirilmektedir. Kalbin karşı çıkmasından, günahkârlığından, akletmesinden, anlamasından bahsedilmektedir. Burada kalbin işlevselliğini sağlayan enformasyon (ayet, mesaj, bilgi, data) olup madde ve benzeri şeyler değildir. Bu da bizlere kalbimizin kapalı sistem özelliği gösterdiğini söyler. Onun işlevselliği de bu çerçevededir.

Kalbimiz her an için bulunduğu çevre ile etkileşim halindedir. Kalp, özbenin/kişinin inşasına göre, biyolojik yapımız gibi olumlu ya da olumsuz anlamda çevreye uyum sağlayabilir. Bu anlamda kalbin uyum (adaptation) sağlama özelliğinden bahsedebiliriz. Bu bağlamda kalpler birbirine benzeyebilmektedir. Nitekim ayeti kerimede “*Bilmeyenler dediler ki: Allah bizimle konuşmalı veya bize bir ayet gelmeli değil miydi? Onlardan öncekiler de onların dedikleri gibi demişlerdi. Kalpleri birbirine benzemiş. Biz yakinen bilmek isteyen bir kavme ayetlerimizi apaçık bildirdik.*” (Kur'an, Bakara 2/118) buyrulmaktadır.

Kalbin uyum sağlaması sınırsız değildir. Ancak kapalı sistemin izin verdiği değişimlere uyum sağlayabilir. Kur'an ayetleri bizlere bu durumu temel özellik seviyesinde ifade etmiştir. Buna kâfirin kalbini, münafığın kalbini örnek olarak verebiliriz. Bu uyum ve haller ancak kapalı sistem içinde, kalbin sahibi olan özben tarafından gerçekleştirilir. Kişinin tercih ettiği uyum neticesinde Allah kalbi mühürler. Zira bu tipler uyarıya/inzara karşı da kalplerini izole etmişlerdir (Kur'an, Bakara 2/6-7).

Kalbimizin işlevsel yönü göz önüne alındığında onun enformasyon alışverişine açık fakat fiziksel bağlamda gerçekleşebilecek bir alışverişe kapalı olduğunu görürüz. Kâfirlerin uyarılara karşı tutumları, Hz. İbrahim'in kuşlarla girdiği süreç gibi kalbi haller ve faaliyetler tamamen enformasyonla gerçekleşir.

Ayeti kerimede, “*İbrahim Rabbine: Ey Rabbim! Ölüyü nasıl dirilttiğini bana göster, demişti. Rabbi ona: Yoksa inanmadın mı? Dedi. İbrahim: Hayır! İnandım, fakat kalbimin mutmain olması için (görmek istedim), dedi.*” (Bakara 2/260) buyrulmaktadır. Burada Hz. İbrahim kuşlarla enformasyon dışında farklı bir ilişki içine girmemiştir. En basit bir anlatımla Hz. İbrahim kuşları yiyerek onlarla reaksiyonu gerçekleştirmemiştir. Kuşlardaki enformasyonu tabiri caiz ise kalbi ile yemiştir ve sindirmiştir. Yani peygamber kuşlardan gelen mesajları (ayet, data) algı araçlarıyla/duyu organlarıyla alarak kalbiyle buluşturmuştur. Bu da ancak enformasyon ilişkisi çerçevesinde olur.

Kur'an'da geçen ayetler, Hz. İbrahim'in kalbini tatmin etmesi gibi olaylar ve her birimizin yaşadığı öznel deneyimler kalbimizin kapalı sistem çerçevesinde işlevsel olduğunu anlatır. Bu da kalbimizin işlevsel olmasında fiziki bir alışveriş olmadığını fakat fizikî sistemimizin onun işlevsel olmasında sadece enformasyon taşımada görev üstlendiğini söyler.

6. Kapalı Sistem Özelliği Taşıyan Bir Kalbin Eğitiminde (İnşa) Fiziksel Sistemimizin Rolü

Kalbimiz çevresiyle fiziki bağlamda bir alışveriş içinde değildir. Bu konunun aksini söyleyen ne Kur'an ayeti ne de öznel deneyim vardır. Kalbimizin fiziksel bir alışveriş içinde olmaması fiziksel yapının sürece hiçbir katkısının olmadığı anlamına gelmez. Aksine fizikî sistemimiz bizi meydana getiren tüm bileşenlerimiz için elzemdir.

Kalbimizin işlevsel olması için ona enformasyonun/ayetin ulaşması gerekir. Bunu da fiziki sistemimiz ve onun bileşenleri taşımaktadır. Bu sebeple bunlara ayet ismi verilmiştir (Çantay, 1/68, 1984). Bu ayetler öncelikle beynimize ulaşır. Kalbimiz ancak beynimize ulaşan bu ayetlerle reaksiyona girerek işlevsel olur. Yani enformasyonun kalbimize ulaşması için öncelikle fiziksel sistemimize ait olan beynimizin işlevsel olması gerekir. Beynimiz işlevsel olmadan kalbin işlevsel olması mümkün değildir.

Nasıl gerçekleştiği hakkında somut bağlamda bilgi sahibi olmadığımız bir işleyişle kalbe enformasyon sağlayan (enformasyon görüntülenmesini gerçekleştiren) fiziksel sisteme ait yönümüzdür. Bu yön sadece enformasyon aktarımında veya görüntülenmesinde görev alır.

Bu olayı ancak aktarma veya görüntüleme şeklinde ifade etmekteyiz. Bu kelimeleri kendi dünyamızdan ödünç alarak kullanıyoruz. Aslında bu olayın nasıl gerçekleştiği konusunda bilgi sahibi değiliz. Ancak fiziksel yönümüz olmadan kalbimize enformasyonun gitmediğini bilmekteyiz.

Kendi sistemimize (fizikî) ait varlıklardan ve olaylardan yola çıkarak kalp gibi yapsal açıdan fiziki sisteme ait olmayan varlıkları anlayıp onları inşa edebiliriz. Bu söylediğimize bilgisayarı örnek verebiliriz. Yani bu durum, bizim bilgisayar ekranından bilgi alarak kendimizi geliştirmemize benzetilebilir. Bilgisayar, dışarıdan aldığı verileri kendisine yüklenen program doğrultusunda işleyerek sonucu bize gösterir. Biz de ekrandan istifade ederek o bilgilere ulaşırız. Yani bilgisayar veriyi (data) program çerçevesinde işler ve bize gösterir. Bizler de o bilgilerden istifade ederiz. Burada bilgisayar bizim beynimiz, o bilgileri beyinden okuyan da kalbimizdir. Bu ve benzeri örnekler bizlere kalbimizi anlamada ve onu nasıl eğiteceğimiz konusunda yardımcı olur. Buradaki örnekler birebir modelleme değildir.

Fiziki dünyamızda bilgisayarla olan ilişkimizi algılayıp anlaşılabilir bir şekilde betimleyebiliriz. Bilgisayardan gözümüze sinyaller geliyor ve o bilgileri görüp okuyoruz. Buradaki etkileşim bütünüyle fiziksel düzlemde gerçekleşmektedir. Ancak kalbimizle beynimiz arasındaki bu işin nasıl gerçekleştiği hakkında somut anlamda bir bilgiye sahip değiliz.

liz. Zira özgür iradenin fonksiyonel olduğu bir tasarımda bunun böyle olması normaldir. Özgür iradesi olmayan robot yapıp onu inşa etme imkânına sahipken özgür iradeli insan yapıp onu istediğimiz gibi inşa etme imkânına sahip değiliz.

Robot bütünüyle fizikî sistemimize ait iken biz insanlar bütünüyle fizikî sisteme ait değiliz. Bu sisteme ait olmayan yönlerimiz de vardır. Kalp de bunlardan biridir. Bu sistemler arasındaki geçişleri algılamıza hitap edecek şekilde anlatan bir bilgi verilmemiştir. Ancak bu ve benzeri işleyişlerin varlığını ve nasıl fonksiyonel olduğunu anlatacak verilere (doğa ve Kur'an ayetleri) sahibiz. Bizlere kendi sistemimiz dışındaki sistemleri anlayabilecek özellikler ve yetenekler bahşedilmiştir. Kalbimizin bir özelliği olan akılsal fonksiyonlarımız bu yeteneklerden biridir.

Rabb'imiz her insana bir kalp vermiştir. Bu kalp inşa edilmeyi bekleyen potansiyel yeteneklerle donatılmıştır. Yani inşası özbenin (kişi) tercihinin bırakılmış ve yeteneklerle donatılmış bir kalp bizlere doğuştan verilmiştir. Bir başka deyişle bizlere işlevselliği olan yapılar bahşedilmiştir. Hem yapısal (structural) hem de işlevsel yön bizlerin hizmetine sunulmuştur. Nitekim ayeti kerimede, "*Sizin için işitme, görme ve fuad hassası inşa eden O'dur. Ne kadar az şükrediyorsunuz.*" (Kur'an, Mu'minun 23/78) buyrulmaktadır.

Ayette geçen bu özellikler/işlevler bizlerin gereği gibi kullanması için her insanda fonksiyonel olarak inşa edilmiştir. Bunları aktüalize edip kullanmak ve geliştirmek ise bizlerin niyetine, gayretine ve gücüne bırakılmıştır. Ancak ayette de söylenildiği gibi maalesef çoğumuz verilen bu nimetlerin gereğini hoşnut olmuş bir halde ve layıkıyla yerine getirmede başarısız olmaktadır.

Bunların başında da akılsal yeteneklerimiz gelmektedir. Burada akıl kalbimizin bir fonksiyonudur. O hakikati bulmada bir araçtır. Materyal olarak da fiziki sistemimizi kullanır/kullanmalıdır. Bu anlamda fiziki sistemimiz ayettir. Akılsal fonksiyonlarımız için kalbimizin ve fiziki sistemimizin varlığı kaçınılmazdır. Yaşadığımız bu evrende fiziki sistemimiz olmadan kalbimizi doğru bir şekilde inşa etmemiz mümkün değildir.

Bizler yalnız fizikî sistemimizden istifade ederek kalbimizi inşa edebiliriz. Bu bağlamda fizikî sistemimiz (doğa ayetleri) kalbimiz için vazgeçilmez bir gerekliliktir. Bu ayetler sayesinde kalplerimiz tatmin olmakta (Kur'an, Bakara 2/260; Al-i İmran 3/126; Maide 5/113; 16/106; Rad 13/28; Enfal 8/10) selim (Kur'an, Şuara 26/89) ve münip (Kur'an, Saffat 37/84) bir faza ve hale gelmektedir. Bu nedenle ayetleri göz ardı ederek kalbi inşa etmek mümkün değildir (Kur'an, Bakara 2/260). Burada faz, örneğin sıcaklığa bağlı olarak suyun

sahip olacağı halleri (katı, sıvı, gaz gibi) ifade eder. Kalp de halden hale geçerek değişim gösterebilmektedir.

Neticede kalbimizi inşa etmede hem doğa hem de doğa ayetlerini işaret eden Kur'an ayetleri vazgeçilmez roller üstlenir. Fizikî sistemimiz bizlere özellikle kalbimizi inşa ederek hem metodoloji hem de bu metodolojiyi kullanarak ilmi bilgi kazandırır. Fiziki sistem, onun bileşenleri ve bu bileşenlerin tabi olduğu kurallar ve kanunlar kalbî eğitimin her aşamasında rol oynar. Sürecin tamamen ilmi bağlamda geçmesi burada dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan biridir. Zira Allah *hakimdir* (Kur'an, Enfal 8/67). Hakimliği-nin tezahürlerini şehadet aleminde göstermiştir. Bizlere verilen yetenekler sayesinde Rabb'imizin her şeyi bir hikmete binaen yerli yerince yarattığına şahit olmaktayız. Buradan yola çıkarak kalp inşasının da gelişi güzel olamayacağını rahatlıkla söyleyebiliriz.

7. Kalp Beyin İlişkisiyle Ortaya Çıkan Farkındalık

Fizikî sistemimizden yola çıkarak beynimizin işleyişini kısmen anlayabiliyoruz. Teknolojinin ilerlemesi ile enformasyon kaybımız minimize olmakta ve dolayısıyla beyinle ilgili bilgi eksikliğimiz azalmaktadır. Bunun yanında bilincin nerede ve nasıl bir şey olduğu veya olmadığı hakkında hala nitelikli bilgiye sahip değiliz. Konu üzerinde çalışanların bir kısmı bilinci tamamı ile fiziksel süreçlere indirgerken bir kısmı da tamamen fizikî yapının dışına taşımaktadır. Burada fiziki yapıyla fizik dışı yapının her ikisinin de kendisinin ait olduğu alanda fonksiyonel olduğu ve bunların her ikisinin ilişki içinde olduğu bir çözüm modelinin bizleri doğruya yaklaştıracığını düşünmekteyiz.

Aslında mutlak anlamda yalıtılmış hiçbir varlık yoktur. Ancak bizlere tayin edilen algı sınırlarından dolayı fizik dışı yapıları somut bağlamda algılayıp anlayamayız. Fakat bunların varlığından ve işlevselliğinden dolayı olarak haberdar olmaktayız. Bunlar herhangi bir nedenden ötürü kendilerine verilen görevi yerine getirmediğinde varlıkları ve işlevleri hakkında bilgi sahibi oluruz. Aynı şekilde görevlerini gereği gibi yerine getirdiğinde de bunlardan haberdar oluruz. Bunların belirlenmiş maksadı yerine getirmeleri için her birinin kendine ait bir sistemi ve bu sistemde üzerine düşen görevi olmalıdır.

Kalbimizin varlığını ve işlevselliğini bu şekilde anlayabiliriz. Elimiz, gözümüz, dilimiz gibi kalbimize de önceden yüklenen (genetik) özellikler ve yetenekler vardır. Bunları hayata geçirmek özbene bırakılmıştır.

Kalbimizin sonradan kazandığı düşünceler, duygusal kazanımlar, gerçeklik dünyasındaki etkileşim tarzı ve bunlar sayesinde edindiğimiz davranış ve yeteneklerimiz her şeyi onun bir halden başka bir hale geçmesini sağlar (İbn Manzur, Ts: I/685). Bu hallerin

her biri bizlerde çeşitli farkındalıklar oluşturur. Her farkındalık bir sistemin ürünüdür. Her sistemin de kendisine ait bir işleyişi vardır. Bu işleyiş çeşitliliği bizlerde değişik farkındalıklar (consciousness) oluşturur (Tarlacı, 2009: 153,180). Bu bağlamda bilinçlilik hallerinin (faz) de ancak sistem analizi ile ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

Farkındalığın/bilincin oluşumunda beynin rolü herkes tarafından kolaylıkla algılanır. Beynimizin fiziki sistemdeki rolünü yerine getirmediginde bilinç kaybına uğradığını biliriz. Yani bu gibi durumlarda farkındalık oluşmaz. Bunun yanında sadece beynimizin fonksiyonel olması yeterli değildir. Beynimizin fonksiyonlarını yürüttüğü biyolojik yapıyla birlikte ruhun da olması gerekir (Kur'an, Hicr 15/29).

Ruh verilmeden herhangi bir varlıkta farkındalığın oluşması mümkün gözükmemektedir. Zira bizler keşfedilebilecek en son teknolojiyi kullanarak robot yaptığımızda bile onda farkındalık/bilinç oluşturamayız. Bu imkân bizlere verilmemiştir. Yani bizler bu bağlamda insan yaratamayız.

Fiziki sistemimizde farkındalığı sağlayan beynimiz iken, özbende farkındalığı sağlayan kalbimizdir. Zira Kur'an kalbimizi akletmeyi (Kur'an, Hac 22/46) ve fıkhetmeyi (Kur'an, İsra 17/46) sağlayan araç olarak nitelendirmektedir. Bunun yanında kalbimiz duygusal yapıya da kaynaklık etmektedir. Bu konuda ayette, *"Musa'nın annesinin fuadı (yüreği) ise bomboş sabah etti. Şayet inananlardan olması için kalbine kuvvet vermeseydik, az daha onu açığa vuracaktı."* (Kur'an, Kasas /10) buyrulmaktadır.

Kalbimiz daha önceki inşa durumuna göre kendisine gelen verilerle (ayet, enformasyon) reaksiyona girerek özbenin farkında olmasını sağlamaktadır. Burada farkında olan özben (kişi) olup bu da kalpten ayrıdır. Nitekim ayette, *"Ey iman edenler! Size hayat verecek şeylere sizi çağırdığı zaman, Allah'ın ve Resul'ünün çağrısına uyun ve bilin ki Allah, kişi ile kalbi arasına girer. Yine bilin ki, O'nun huzurunda toplanacaksınız."* (Kur'an, Enfal 8/24) denilmektedir. Burada farkındalığı sağlayan kalptir. Kalbimiz de aynı beynimiz gibi farkındalığın oluşumunu sağlayan bir araçtır.

Kalbimiz beynimizle bir ilişki içinde olduğunda bilemediğimiz bir şekilde bizde farkındalık meydana gelmektedir. İlimi bağlamdaki öznel deneyimlerle bu durumun meydana geldiğini rahatlıkla anlayabiliriz. Buradan yola çıkarak özbende farkındalığın oluşması için önce beynin daha sonra da kalbimizin fonksiyonel olması gerektiğini söyleyebiliriz. Kalbimizin fonksiyonel olabilmesi için beynimizin varlığı ve onun fiziksel işleyişi kaçınılmazdır. Bu sebeple kalbimizin fiziki sistemimize bağlı olduğunu, onsuz işlevsellik kazanmadığını ifade edebiliriz.

8. Kalbin Kapalı Sistem Bağlamında Fiziksel Sistemimizle (Evren) İlişkisi

Kalbimizin beynimizle girdiği ilişkiyi fiziksel düzlemde betimleme, tasvirleme ve tanımlama imkânı bizlere verilmediğinden bunun nasıl olduğunu açıklayamıyoruz. Sadece böyle bir işlemin gerçekleştiğini daha önce de ifade ettiğimiz gibi öznel ve ilmi deneyimlerle anlayıp hissediyoruz. Bu anlatılanlar neticesinde, kalbimizin kendisine has çevresiyle yalnız enformasyon bağlamında ilişkiye girdiğini söyleyebiliriz. Bunun dışında kalbimiz fiziksel bir varlıkla fiziksel ve/veya kimyasal olarak reaksiyona girmemektedir. Bu bağlamda kalbimiz kapalı sisteme girmektedir.

Bu ilişkide fiziksel ve kimyasal reaksiyonlar madde ve benzeri alışverişinde değil sadece enformasyon taşımakta (görüntülemekte, iletimde) görev üstlenmektedir. Bu bağlamda bunlar birer araçtır. Eğitim de bunlar sayesinde gerçekleşmektedir. Eğitilen kişide nöronların işlevsellikleri dışında herhangi maddesel ve benzeri bir alış veriş olmamaktadır.

Hz. Peygamber'in kalbine vahyin indirilmesi hadisesinde de benzer durum söz konusudur. Ancak burada indirme eylemini gerçekleştiren Cebrail'dir (Kur'an, Bakara 2/97; Şuara 26/192-195). Ayetleri gönderen ise Allah'tır. Ayetler peygamberimize yaşadığı sistem dışından gelmiştir ve başka bir yerine değil doğrudan kalbine indirilmiştir.

Ayetlerin sadece diğer sistemlerden gelmesi kalbin kapalı sistem çerçevesinde çalıştığını gösterir. Peygamberde durum böyle iken diğer insanlarda bu durum farklıdır. Bizlere ayetler kendi sistemimizden gelmektedir. Bu nedenle de ayetlerin ait oldukları sistemler ve bu sistemlerdeki işlevleri hakkında bilgi sahibi olmamız gerekir (Attas, 1995: 204).

Burada kalbimize gelen daha önce de söylediğimiz gibi sadece ayetlerdir. Maddesel olarak hiçbir şey kalbimize gelmemektedir. Beynimize fiziksel olarak gelenlerle kalbimize gelenleri birbirine karıştırmamak gerekir. Beynimize gelenler fizikseldir. Zira beynimiz de fiziksel sistemin bir parçasıdır. Yani beyni meydana getiren bileşenler fiziksel olup bu sistemin kurallarına tabidir.

Kalbimiz yapısal açıdan fiziki sistemimize ait değildir. Ancak enformasyon açısından nasıl gerçekleştiğini bilmediğimiz bir şekilde fiziki sistemimizin reaksiyonundan ve sonuçlarından etkilenmektedir. Zira kalbimiz, fiziki sistemimizden sinyal (information, data) alma ve sinyal verme özelliğine sahiptir. Ancak bu iki sistem arası etkileşimin fiziki bağlamda ölçülmesi imkânı yoktur. Bu da bize farklı sistemlerin ve bu sistemlerin bileşenlerinin etkileşimine dair yeni bir ilmi disiplinin kurulması gerektiğini söyler.

Kalbimiz ile biyolojimiz ve özellikle de beynimiz etkileşim halindedir. Bu etkileşim yapısal değil işlevseldir. Buradaki yapısalılık ile kalbimizin fiziki sistemimizin bir elemanı olmamasını kastetmekteyiz. Dolayısıyla fiziki sistemimiz çerçevesinde bir yapısal etkileşimden bahsedemiyoruz. Fakat kalbin yapısal yönünün olduğunu, kendi sisteminde belli kurallara tabi olduğunu öznel deneyimlerimizle anlıyoruz.

Bu nedenle yapısal açıdan kalbin bir sisteme ait olduğunu düşünmekteyiz. Fakat yapısal açıdan kalbimiz ile biyolojimiz fiziki objeler bağlamında bir alış verişte bulunmaktadır. Ancak yapısal etkileşimlerini sağlayan bir ortamın, bir alanın varlığı bu bağlamda kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu alan izinli bir alandır. Buradaki izinlilik ilmi izinliliktir. Kur'an bu alana ruh adını vermiştir. Bedene hayat veren bu ruha (Kuşeyri, 2009: 141) sahip olanlar sistemler arası etkileşimlere izinlidir. Kalp de bunlardan biridir (et-Tehavani, h.1318: II/1170).

Nitekim biyolojik yapımızı oluşturan elementler yaklaşık 15 milyar yıl önce üretilmiştir. Hatta bu elementlerden bazıları fiziki evrenimizin ilk dakikalarında bile üretilmiş olabilir. Bu elementlerin uygun şartlarda bir araya gelerek bizleri oluşturması tek başına yeterli değildir. Nitekim öldüğümüzde (mevt) biyolojimize ait elementlerin hepsi fiziki sistemimizde kalmaktadır. Bunlar tekrardan yeni bir oluşum içine girmektedir. Bizleri sadece biyolojik yapımız temsil etmiş olsaydı, ölümümüze neden olan bozuk organı tedavi ettikten sonra tekrardan dirilmemiz gerekirdi. Böyle bir şey fiziki evrenimizde olmamaktadır. Zaten insan biyolojik açıdan, fiziki evrenimizde binlerce yıl yaşayacak şekilde yaratılmamıştır.

Bu sebeple biyolojik yönümüz fiziki sistemde iş görebilmemiz için bize emaneten verilmiş bir araçtır. Bu aracı kullananlardan biri de kalbimizdir. İlk bakışta sistemler arasında bir yalıtım olduğu fikri akla gelse bile böyle bir yalıtımın mutlak anlamda olduğuna dair herhangi bir veriye sahip değiliz. Aksine Kur'an ayetleri incelendiğinde mutlak anlamda bir yalıtımın olmadığını dolaylı olarak da olsa ifade ettiği görülür diyebiliriz. Bu sebeple farklı sistemler arasında bir yalıtım olduğunu düşünmemekteyiz. Buradan yola çıkarak kalbimizin ait olduğu sistemle biyolojimizin ait olduğu sistem arasında fiziksel proseslerle ortaya koymadığımız bir şekilde etkileşim ve iletişim olduğunu söyleyebiliriz.

Biraz önce bahsettiğimiz bilinç meselesi de böyledir. Radikal bağlamda birbirinden farklı sistemlerin varlığını yok sayarak bilinci açıklama çabalarının sonuçsuz kalacağını düşünmekteyiz. Dolayısıyla fiziki sistemin dışında fiziki sistemimizle etkileşim halinde olan bir sistemin varlığını (gayb âlemi) önermek ve bu sistemler arası etkileşimi ilmi bağlamda incelemek çözemediğimiz birçok probleme açıklık getirecektir.

Farklı sistemlerin varlığını anlamada ve bazı fonksiyonları hakkında bilgi sahibi olmada şahadet âlemi/fiziki sistem bize verilen en önemli araçlardan biridir. Hatta bu evrenin bir yaratıcısının olduğunu yine şahadet âleminden yola çıkarak kabul ederiz. Aynı şekilde fiziki evren ve onun işleyişi bizlere, onun Rabb'inin nasıl biri olduğunu da anlatır.

Öte yandan bu yaklaşım tarzı, Allah'ın her şeyi bizim anlayacağımız şekilde yarattığını söyler. Anlamayacağımız ve anlamakta güçlük çekeceğimiz şeyleri de Kur'an'da apaçık söylemiştir. Nitekim ayeti kerimede, *"Onlar O'nun ilminden, kendisinin dilediği kaddarından başka bir şey kavrayamazlar."* (Kur'an, Bakara 2/255) buyrulmaktadır. Buradaki anlayamama, kavrayamama işlevsel açıdan değil daha çok yapısal açıdandır.

Şahadet âlemi kendimizi inşa etmede oldukça önemli görevler üstlenmektedir. Onun varlığı ve işleyişi bizlere yaklaşım tarzı, değerlendirme ve kontrol mekanizması kazandırır (Özenli, 1999: C5). Biraz önce de ifade etmeye çalıştığımız gibi bunlar sayesinde bu varlıkların Rabb'ini doğru bir şekilde tanırız. Kalbimizi tanıma ve inşa etme de ancak bu yolla olur. Başka yol önerileri yaratılışa uygun olamayacağından kalbi yorar ve yanlış yollara sevk edebilir.

Öznel deneyimler özellikle de ilim sahiplerinin öznel deneyimleri bu konuda önemlidir. Kendi aramızda bile bazen fiziki sistemimize ait olmayan fakat var olan şeylerden bahsederiz. Örneğin kalbime söz geçiremiyorum, kalbim kırıldı, kalbi bozuk, taş kalpli, kalpsiz, ona kalbimi verdim, kalbimi açayım gibi gündelik ilişkilerde bunların varlığını öznel deneyimlerle ortaya koyarız. Dolayısıyla fiziki bir obje ile ölçülemediği ve fiziksel bağlamda reaksiyona girmedeği için kalp gibi gaybî varlıkları yok sayamayız. Yarasa gibi olmanın ne demek olduğunu objektif ve nesnel araçlarla ölçemediğimizde, bu hissin yokluğunu nasıl iddia edemiyorsak burada da durum farklı değildir.

Dinî veya ilmî bilgileri kişisel çıkarlarına alet edenlere malzeme olur düşüncesiyle bir gerçeği gün yüzüne çıkarmamak üstünü örtmek veya tedbirli davranmak adına bu gibi şeyleri yok saymak doğru değildir. Bunları yine ilmin kazanımları ile anlayabileceğimizi göz ardı etmemek gerekir. Aksi takdirde bunlardan yola çıkarak insanları hipnozu altına alanlara pirim verilmiş olunur. Bu gibi durumları yok saymak bu tiplerin performansını düşürmez bilakis artırır. Zira ilmi bir yaklaşıma sahip olmayıp ancak öznel deneyimlerle bu gibi hislere sahip olanlar kendileri için bu tipleri bir sığınak olarak görebilir.

Peygamberlerin geliş amaçlarından bir tanesi de bu konularda ilmi olanla ilmi olmayanı ayırt edip batıl peşinde koşanların çabasını boşa çıkarmaktır. Ne yazık ki kendilerine kitap verilenlerin bir kısmı verilen kitaba bağlı olduklarını söylese de ilmi çerçevenin

dışına çıkmışlar ve doğruluğu test edilmemiş bireysel realitelerinin peşine düşmüşlerdir. Bu sebeple Kur'an geçmiş kitap ehlinin olumsuz durumlarından sürekli olarak bahseder (Kur'an, Cuma 62/5).

9. Kapalı Sistem Açısından Kalp-Özben ilişkisi

Evrenimizdeki her bir varlık ve bu varlıklar arasındaki ilişki bir sistem oluşturmaktadır. Bunlardan biri de insanın biyolojik yapısıdır. Biyolojik yapımız yani vücudumuz sistemlerden meydana gelmiştir. Sindirim sistemi, dolaşım sistemi, sinir sistemi, solunum sistemi bunlardan bazılarıdır. Bunlar da kendi içerisinde alt sistemlerden oluşmaktadır. Vücudumuz bu sistemlerin tamamından meydana gelmiş bir bütündür. Her bir sistem bizlerin sağlığını ve varlığını korumada görev alır.

Sindirim sistemimiz kendisine dışarıdan bir madde geldiğinde çalışmaya başlar. Bu bağlamda vücudumuz açık sistem özelliği gösterir. Eğer madde girişi yoksa sistem sağlıklı bir şekilde çalışmaz. Sistemin iyi bir şekilde çalışması için dışarıdan mutlaka besinlerin yani maddelerin girmesi gerekir. Sindirim sistemimiz kendisine gelen maddeyi uygun hallere getirir ve ilgili yerlere gitmesini sağlar. Vücudumuzu meydana getiren diğer sistemler de bu üründen istifade eder. Neticede insan biyolojik ihtiyaçlarını karşılamış olur.

İnsan bileşenlerden (biyolojik yapı, sadr, kalp, özben gibi) meydana geldiği için dışarıdan gelen bir obje (madde, sinyal, mesaj) bileşenlerin tamamıyla etkileşime girebilmektedir. Bu nedenle bileşenlerin tamamı aktif olursa sonuç daha iyi olur. Biri eksik olur veya sağlıklı çalışmazsa istenilen netice elde edilemez. Bu bileşenlerin her birinin işlevi ve özelliği farklıdır. Bu bağlamda Kur'an'da kişi ile kalbinin birbirinden farklı olduğu anlatılmıştır. Bu ayetlerden bazıları şunlardır:

“Ey iman edenler! Size hayat verecek şeylere sizi çağırdığı zaman, Allah'ın ve Resûlünün çağrısına uyun ve bilin ki Allah, kişi ile kalbi arasına girer. Yine bilin ki, O'nun huzurunda toplanacaksınız.” (Kur'an, Enfal 8/24).

“Yeryüzünde dolaşmıyorlar mı ki olanları akledecek kalpleri, işitecek kulakları olsun. Gerçek şudur ki, gözler kör olmaz, fakat asıl göğüslerin içindeki kalpler kör olur.” (Kur'an, Hac 22/46).

“Kur'an'ı anlamamaları için kalpleri üzerine perdeler, kulaklarına da ağırlık koyarız. Kur'an'da (ibadete lâyık ilâh olarak) sadece Rabbini andığın zaman arkalarına dönüp kaçarlar.” (Kur'an, İsra 17/46).

Bu ayetlerde özbenin/kişinin mukayyet olarak özgür iradeye sahip olduğu kalbin ise bu anlamda özgür olmadığı görülür. Zira kalbin kullanılıp kullanılmaması özbenin iradesine bırakılmıştır. Aynı şekilde onu olumlu ya da olumsuz inşa etmek de özbenin tasarrufundadır.

Özben, kalbin nasıl inşa edileceği konusunda karar merciidir. Kalbin özben üzerindeki etkisi de nasıl inşa edileceğine bağlıdır. Eğer kalp olumsuz (Kur'an, Bakara 2/10; Maide 5/52; Enfal 8/49; Ahzab 33/12, 32, 60; Tevbe 9/125; Hac 22/53; Nur 24/50; Muhammed 47/20, 47/29) bir şekilde inşa edilmiş ve tedavi sürecine girilmemişse sahibini (özbeni) kötüye sevk eder. Ancak kalp olumlu anlamda inşa edilmişse bu durumda da kişiyi iyiye yöneltir. Kalbime söz geçiremiyorum, kalbim izin vermiyor gibi gündelik yaşamımızda kullandığımız cümleler bu durumu anlatır.

Dolayısıyla aralarındaki uyum önemlidir. Çünkü özben bir olayla ilgili sorun yaşamazken kalp sorun yaşayabilir. Kişinin bir konuda imanı olduğu halde kalbinin tatmin olmama durumu söz konusu olabilir. Nitekim ayeti kerimede şöyle buyrulmaktadır: *“Hani İbrahim, “Rabbim! Bana ölüleri nasıl dirilttiğini göster” demişti. (Allah ona) “İnanmıyor musun?” deyince, “Hayır (inandım) ancak kalbimin tatmin olması için” demişti.*” (Kur'an, Bakara 2/260). Bu nedenle her ikisinin bir olayla ilgili aynı sonuçlara varması istenir.

Özben ve kalp hem akılsal hem de duygusal açıdan sürekli olarak etkileşim halindedir. Şu ayeti kerimede bu durumu açıkça görmekteyiz: *“Musa'nın annesinin fuadı (yüreği)ise bomboş sabah etti. Şayet inananlardan olması için kalbine kuvvet vermeseydik, az daha onu açığa vuracaktı.”* (Kur'an, Kasas 28/10). Bu ayette de görüldüğü gibi özben ve kalp arasında madde ve benzeri bir alışveriş olmayıp sadece enformasyon alışverişi olduğundan bu ikisi kapalı sistemdir.

Allah'ın kişi ile kalbi arasına girmesinde (Kur'an, Enfal 8/24) de aynı durum söz konusudur. Buradaki girme olayı kapalı sisteme ait kurallar çerçevesinde olup yine kapalı sisteme yüklenen kanunlara uygun gerçekleşir. Buna göre Allah'ın kişi ile kalbi arasına girmesi, kanunların işlevsel olması demektir. Yoksa O'nun zatının girmesi demek değildir. Allah'ın isimlerinin (sıfatları) kalbimizin ait olduğu kapalı sisteme yüklenmiş olması (tecellî), gerekli şartlar hâsıl olduğunda girme eyleminin, yüklenen program çerçevesinde gerçekleşmesi şeklindedir. Bu durum ilgili ayet göz önüne alınarak ayrıntılı bir şekilde incelenebilir.

Bütün bu ilişkilerde canlılığı sağlayan ruhumuzdur. Ruhun ve dolayısıyla özbenin biyolojik yapıyı kullanmasını bırakmasına ölüm denilir. Buna göre ölüm, özben ile biyolojik

yapı arasındaki ilişkinin kesilmesidir. Böylece kalbin de bu fiziki sistemle irtibatı kesilmektedir. Bunların (özben, kalp, biyolojik yapı) fonksiyonel olması için bir alan vardır. Burada alanı izinli çalışma sahası anlamında kullanmaktayız. İşte bu alan ruhun özellikleri arasındadır. Yani ruh üflenmesi böyle bir alanın, izinli bölgenin yaratılması anlamındadır. Bu alan özbenin kullanımına bağlı olarak şekillenmektedir. Kalp de burada önemli rol üstlenir. Kısaca ruh, bunların hepsinin etkileşimini sağlayan alandır.

10.Kapalı Sistem Bağlamında Kalbin Değişmesi

Burada bahsi geçen konular ve varlıklar kapalı sistem çerçevesinde fonksiyonel olmaktadır. Yani kapalı sistemin işleyişine uygun bir şekilde işlevsel olmaktadırlar. Biz burada daha çok kalbin fonksiyonel olurken hangi sisteme tabi olduğunu bulmaya ve bunu netleştirmeye çalışmaktayız.

Kur'an'da kalple ilgili ayetler incelendiğinde, kalbimizin kapalı sistem çerçevesinde fonksiyonel olup değişim gösterdiği sonucuna varırız. Çevresel faktörlerin etkisiyle belirli sınırlar çerçevesinde gerçekleşen bu değişim geçici olabilir. Çünkü kalpteki değişim her zaman kalıcı değişikliklere veya kalıcı yeteneklere dönüşmeyebilir. Kapalı sistem içindeki kalbimizin gösterdiği etkileşimlerden yola çıkarak, değişimin kalıcı mı yoksa geçici mi olduğunu anlamak mümkündür.

Kalbimizin değişim geçirmesi için onun etkileşime gireceği çevresel şartlar kaçınılmazdır. Tüm fiziki varlıklar ve bunların işleyişleri ayrıca her türlü enformasyon (data) bu çevreyi oluşturur. Bu bağlamdaki çevre ve çevresel şartlar olmadan kalbin fonksiyonel olup inşa olması mümkün değildir. Bu anlamda yalıtılmış bir kalbe sahip değiliz. Kalbimizin tamamen çevresel şartlara bağımlı olması (mahkûm) bizler için bir nimettir. Bu durum yer çekimine veya atmosfere mahkûm olmamız gibidir. Bu hal özellikle özgür iradeli olmamızın ve özbenin bir değerinin olmasının bir sonucudur.

Eğer kalbimiz ve onun işleyişi her bakımdan izole/yalıtılmış veya açık sistem olsaydı diğer özgür irade sahibi varlıkların oyuncağı haline gelebilirdik. Bu durumda da özbenin varlığının bir önemi kalmazdı. Hayvanlardan, bitkilerden hatta robotlardan bir farkımız olmazdı. Zira bu varlıkların bizim gibi özgür iradeleri ve düşünceleri bulunmamaktadır.

Allah'ın dışındaki varlıklara kul olmayıp sadece hak ve hakikate bağlı olmaya yönelik beyanlar özgür irademizi yanlış yerde kullanıp bir başkasının oyuncağı ve eğlencesi haline gelmemeyi bizlere öğretir. Bu bağlamda tevhit inancı bizleri şeytanların oyuncağı olmaktan kurtaran bir çözüm modelidir. Bizlerin bir başkasının oyuncağı ve eğlencesi olup

olmayacağıma karar vermede önemli rol oynayan bileşenimiz kalbimizdir. Bu anlamda kalbimizin kapalı sistem çerçevesinde çalışması bizlerin meşru mazeretler üretmesine engel olur. Zira özben istemedikten sonra bir başkasının kalbe müdahale etmesi imkânı yoktur.

Özbenimize ve özgür irademize dışarıdan fiziksel bir müdahale ile onu mutlak anlamda yönetmek imkân dâhilinde değildir. Özgür iradeye sahip olmamız bizlere tercih hakkı vermektedir. Tercih ederken kullanacağımız gerekçeler vardır. Tercihleri ve gerekçelerini gereği gibi kullanıp kullanmamak özgür iradeye bırakılmıştır. Bu bağlamda hayvanlardan farklıyız. Bizler özgür iradenin yönlendirmesi ve o doğrultuda göstereceğimiz çaba neticesinde bir takım yeteneklere kavuşuruz. Hayvanlar ise böyle değildir. Bu sebeple bizlerdeki imanın ve sevginin bir anlamı vardır. Çünkü irademize bağlı sevmeme ve inkâr alternatifimiz vardır.

Hayvanlar kendilerine yüklenen programların dışına çıkamazlar. Ancak bir takım insanların bazı uygulamaları onların eylemlerinde değişiklik yapabilmektedir. Fakat bu eylemler incelendiğinde ne hayvana ne de çevresine fayda vermeyip aksine zarar verdiğini görmekteyiz. Bu durumu göz ardı ederek söyleyecek olursak, hayvanların kendilerine yüklenen programın dışına çıkması mümkün değildir. Bu bağlamda onlar izole sisteme tabidir. Bu sebeple hayvanların kendi adlarına varlık sebeplerini analiz etmeleri mümkün görünmemektedir.

Bizler hayvanlar ve robotlar gibi değiliz. Mukayyet bağlamda özgür irademiz vardır. Bizler ancak bu çerçevede varlık düzleminde reaksiyona gireriz. Bu duruma eğitim algoritmaları dışında fiziksel olarak müdahale edecek kimse yoktur. Fiziksel yapımıza bir başkası müdahale ederek kendi istediği doğrultuda eylemlerde bulundurabilir ancak düşüncelerimize ve hislerimize hakim olamaz. Bu anlamda bizler hayvanlardan ve robotlardan farklıyız.

Bu bağlamda Rabb'imiz bizleri kendi istediği doğrultuda hareket etmeye zorlamayıp serbest bırakmaktadır. Nitekim ayeti kerimede, *"Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk sapıklıktan iyice ayrılmıştır. O hâlde, kim tâğûtu tanımayıp Allah'a inanırsa, kopmak bilmeyen sapasağlam bir kulpa yapışmıştır. Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir."* (Kur'an, Bakara 2/256) buyrulmaktadır.

Özbenimiz özgür bırakılan irademiz çerçevesinde, dini yaşamsal bağlamda tercih eder veya etmez. Bu açıdan bir zorlama yoktur. Bir başkasına da tamamı ile müdahale imkânı verilmemiştir. Kalbimizin kapalı sistem çerçevesinde işlevsel olması bu durumun

gerçekleşmesine engeldir. Kalbi değiştirecek olan bizleriz. Fiziksel nakiller gibi işlemlerle kalbin değişmesi tamamı ile mümkün değildir. Bunlar ancak değişimi hızlandırır veya yavaşlatır.

Kalbimiz ancak kendisine gelen enformasyonla değişebilir. Değişim kişinin kendi sorumluluğundadır. Kur'an bu konuda apaçık ayetler sunmaktadır. Zulme öncülük yapan zalim liderlerle onlara uyanların ahirette aynı şekilde ve seviyede cezalandırılacaklarını haber vermektedir. Zalimlere uyanlara yaptıklarından ve konumlarından dolayı mazeret hakkı tanınmayacağı bildirilir (Kur'an, Araf 7/38). Çünkü zalim zulmettiği, tabi olanlar da zulme rıza gösterdikleri için aynı yolun yolcusudurlar. Gemiye delenlerle, delinmesine müsaade edip göz yumanlar aynı akıbete duçar olurlar.

Eğer bizler istemezsek hiç kimse kalbimize hükmedemez. Rabb'imiz bizleri bu şekilde yaratmıştır. Allah bile bizlere bu anlamda karışmamaktadır. Nitekim peygamberlerin tüm insanların iman etmesi konusundaki ısrarlarına karşılık Allah Teâlâ ayetinde şöyle demektedir: *"Eğer Rabbin dileseydi, yeryüzünde bulunanların hepsi elbette topyekûn iman ederlerdi. Böyle iken sen mi mümin olsunlar diye, insanları zorlayacaksın?"* (Kur'an, Yunus 10/99).

Allah'ın kalbimizde değişiklikler yapma gücü ve kudreti elbette ki vardır. Ancak bunu tercihlerimize ve niyetlerimize göre yapmaktadır. Kendisinin değişiklik yapma durumu belli şartlara bağlamıştır. Örneğin Allah iman etmeye layık birini hidayete erdirmekte, layık olmayanı da saptırmaktadır. Dolayısıyla değişim kişiye bırakılmıştır. Bu bağlamda kalbimizin kapalı sistemin işleyişine tabi olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Kalp işlevsel açıdan kapalı sistem çerçevesinde yaratılmıştır. Ancak işletim açısından özbenin kullanımına göre izole olabilir. Bu durum özbenin niyetine ve gayretine bağlıdır. Zira ayeti kerimede, *"Şüphesiz ki, bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez."* (Kur'an, Rad 13/11) buyrulmaktadır.

Kalbimiz kapalı sistemin işleyişine tabi olduğundan bizler çevremizle sadece enformasyonel (mesaj, sinyal, ayet) açıdan bir ilişki içinde olabiliriz. Daha önce de söylediğimiz gibi enformasyonun algılanması, ulaştırılması ve etkileşimi tamamı ile özgür iradeye bırakılmıştır. Bu bağlamda şeytan bile sadece çağırmakta ve davet etmektedir. Şeytanların başka bir etkisinin, gücünün ve yeteneğinin olmadığını Kur'an açıkça dile getirmektedir. Nitekim ayeti kerimede, *"Gerçek şu ki şeytanın, inanan ve yalnız Rab'lerine tevekkül eden kimseler üzerinde bir hâkimiyeti yoktur. Şeytanın hâkimiyeti, sadece onu dost edinenler ve Allah'a ortak koşanlar üzerindedir."* (Kur'an, Nahl 16/99-100) buyrulmaktadır.

Yine diğ er bir ayette, “İş bitirilince şeytan da diyecek ki: “şüphesiz Allah, size gerçek olanı söz verdi. Ben de size söz verdim ama yalancı  ıktım. Zaten benim sizi zorlayacak bir gücüm yoktu. Ben sadece sizi  ağ ırdım, siz de hemen bana geliverdiniz. O hâlde beni kınamayın, kendinizi kınayın. Artık ben sizi kurtaramam, siz de beni kurtaramazsınız. şüphesiz ben, daha önce sizin, beni Allah’a ortak koşmanızı kabul etmemiştim. Kesinlikle, zalimlere elem dolu bir azap vardır.” (Kur’an, İbrahim 14/22) denilmektedir.

Eğ er bizler yani kalbimiz tamam ı ile açık sistemin işleyişine tabi olmuş olsaydık tercihimiz olmadan şeytanların, meleklerin veya bir başkasının hakkımızda karar verip bizi yönetmeleri söz konusu olurdu. Aynı şeyi izole/yalıtlımlış sistem için de söyleyebiliriz. şayet tercih hakkımız olmasaydı özbenin varlığının hayvanlarınkinden bir farkı olmadığı ortaya çıkardı.

Dolayısıyla kalbimizin kapalı sisteme tabi olması yapısal işleyiş açısından bizler için bir zahmet değil bir rahmettir. Fiziki evren ve vücudumuz gibi yapısal işleyişler bizlerin iradesinden bağımsız yaratılmıştır. Bunların işleyişlerini kontrol etmek ve olumsuzluklar dışında bizim herhangi bir etkimiz yoktur. Bu da bizler için bir rahmettir. Yani sistemlerin işleyişleri yapısal olarak tamam ı ile Rabb’imize aittir. Bunlardan gereği gibi istifade etme veya etmeme  zbene bırakılmıştır. Burada  zbenimizin niyeti ve gücüne göre yönelişi, fonksiyonel ve belirleyicidir. Niyeti ve yönelme seviyesini belirlemeye vesile olan da kalbimizdir.

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi ayetler peygamberlerin kalbine Cebrail tarafından indirilmiştir. Burada bir etkileşim söz konusudur. Kalp, izin verildiğinde Cebrail gibi varlıkların yükleme yapıp geliştireceği bir objedir. Aynı şekilde Allah Teâlâ da kalp üzerinde etkili olduğunu ifade etmektedir. Nitekim ayeti kerimede, “*Bilin ki Allah, kişi ile kalbi arasına girer.*” (Kur’an, Enfal 8/24) buyrulmaktadır. Allah ve melek dışındaki varlıkların kalbe girmesi ise sadece ait oldukları sistemin elemanlarını kullanarak olabilir. Birinin kalbini kazanmak da bu şekildedir.

İşlevsel bağlamda  zg r iradenin bu süreçlerde rolü büyüktür. Özgür irade, hakikati anlatan varlıklara karşı kalbi izole edebilir. Kalp ile doğal ayetlerin reaksiyona girmesini engelleyebilir. Özgür iradenin, hak ve hakikatin kalbe ulaşmasını engellemesine Kur’an diliyle zulüm denilir. Zalimler izolasyon mekanizmasını kullanır ve yaygınlaştırır. Bu tipler kalp ile doğal ayetlerin reaksiyona girmesini engelleyerek etkileşime mani olurlar.

 zbenimizin biyolojik yapıya giydirilmesi de yine kapalı sistem çerçevesindedir.  zbenin bu sistemdeki kapasitesi biyolojik yapıyla sınırlandırılmıştır. Burada iki sınırla-

ma vardır. Bunlardan biri şeytanların belirlediği sınır diğeri de yaratılıştan gelen sınırdır. Birincisinden kaçınmamız söylenilmektedir. İkincisinin sınırını bizler tayin edemediğimizden dolayı sürekli olarak gelişim sürecinde olmamız gerektiği ortaya çıkar. Bu ikinci sınırlılık Kur'an'da kişinin gücü (vus'u) diye adlandırılmıştır (Kur'an, Bakara 2/286).

Allah'ın kişi ile kalbi arasına girmesi (Kur'an, Enfal 8/24) durumu da kapalı sistem çerçevesindedir. Burada kişi ile kalbi arasında sanki enformasyon açısından bir giriş, bir etkileşim vardır. Bu durumu harekete geçirip sürece girmede sistemimizin bileşenleri aktif rol alabilir. Burada dışarıdan gelen enformasyonun içerideki bileşenleri taşıyıcı olarak kullanması söz konusu olabilir. Bu durumda kapalı sistemi enformasyonu taşıma yönünden ikiye ayırabiliriz. Bunlardan biri sistemimize (evren) ait bir bileşen kullanılmadan enformasyonun sistem dışından gelmesidir. Örneğin peygamberlere gelen vahiy böyledir. Diğeri ise sistemimizdeki (evren) bileşenleri ve aralarındaki ilişkileri kullanarak enformasyonun iletilmesidir. Buna da doğa ayetlerini örnek verebiliriz.

Peygamberlerin kalbi de bizlerinki gibi kapalı sistem çerçevesinde işlev görür. Peygamberlerin kalbini açık sistem olarak değerlendirmek onlara yapılacak en büyük haksızlıktır. Bu bağlamda peygamberin biyolojik kalbinin alınıp temizlenmesi veya buna benzer ek malzemelerin onun vücuduna nakledilmesi söz konusu olamaz (Erul, 2003:42). Ancak onlara bizlerden farklı olarak evrenimizin dışından vahiy gelmiştir (Acluni, 1351: 1/70).

Bizdeki donanım neyse biyolojik açıdan peygamberdeki donanım da aynıdır. Bu anlamda hepimiz beşeriz. Peygambere ekstra şeyler yükleyerek yücelttiklerini zannedenler aslında onun kimliğinin yok sayılmasına neden olmaktadır. Sanki o müdahaleler olmasaydı güya peygamber aslında bizim gibi günahkâr, günaha meyilli gibi özelliklere sahip olacaktı. Böyle bir anlayış peygamberliğe ve onun rol model alınmasına engeldir. Üstelik kalp inşasında böyle bir nakil olmuş olsaydı diğer insanların da kendileri için aynı operasyonu Rabb'imizden isteme hakkı doğardı. Bu anlamda peygamberin kalbinin de açık sisteme değil kapalı sisteme tabi olduğunu söyleyebiliriz. Bu konu ikinci makede ayrı bir başlıkla incelenecektir.

Sistemimiz dışından gelen enformasyon her ne kadar sistemimizin bileşenleriyle taşınmasa bile bu bilginin taşındığını Kur'an bize bildirmiştir. Bu açıdan bakıldığında sistemimizin bir bileşeni kullanılmamakta fakat sistemimiz dışındaki bir varlık (Cebail) kullanılarak enformasyonun geldiğini Kur'an haber vermektedir. Burada taşıyıcıları, rollerini ve nasıl ulaştırdıklarını tartışmayacağız. Bu durum başka bir hacimli konudur. Bu bağlamda

dualarımızın sistemimiz dışına çıkmasını değerlendirecek olursak göz önüne alacağımız referans sistemimiz yine kapalı sistemdir. Zira ayeti kerimde “*Gökten yere kadar bütün işleri Allah yürütür.*” (Kur’an, Secde 32/5) buyrulmaktadır.

Sonuç

Etkileşiminin nasıl gerçekleştiğini ve nasıl olduğunu evrenimize ait kelimeler ve bu kelimelerden yola çıkarak oluşturduğumuz kural ve kaidelerle (teorik ve/veya deneysel) somutlayamadığımız fiziki sistemimizin dışında da sistemler bulunmaktadır. Böyle sistemlere Kur’an’dan yola çıkarak gaybî sistemler adını verebiliriz. Hangi nedenle olursa olsun gaybî sistemleri yok saymak aslında kişinin öznel deneyimlerini yok saymak anlamına gelir.

Bu çalışmada, sistemimize/evrenimize ait varlıklarla fiziki bağlamda karşılıklı olarak organize bir bütün meydana getirmeyip yine bu varlıklarla fiziksel bir etkileşim içerisinde olmayan objeler kümesi sistem dışı (veya farklı sistem) olarak nitelendirilmiştir. Yani insan referans sistemi açısından evrene ait varlıklar ve bunlar arasındaki ilişkiyi sistem içi; ruh, cin, melek, şeytan ve ahiret gibi varlıkların sistemlerine ait objeler de sistem dışı olarak tanımlanmıştır. Kur’an’da geçen kalp de bunlardan biridir.

Kalbin kendisine ait bir sisteminin olduğunu ve o sistemle biyolojik yönümüzün ait olduğu fiziki sistemimizin bir şekilde etkileşim ve iletişim içinde olduğunu ifade ediyoruz. Bunların hepsi belli bir ilim çerçevesinde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla kalbimizin belli bir ilimle anlaşılabilceğini ve onun yine belli kaideler çerçevesinde inşa edilebileceğini söyleyebiliriz.

Nasıl gerçekleştiği hakkında somut bağlamda bilgi sahibi olmadığımız bir işleyişle kalbe enformasyon sağlayan veya görüntülenmesini gerçekleştiren fiziksel sisteme ait yönümüzdür. Bu yön sadece enformasyon aktarımında veya görüntülenmesinde görev alır.

Kalbimizin beynimizle girdiği ilişkiyi fiziksel düzlemde tasvirleme ve tanımlama imkânı bizlere verilmediğinden bunun nasıl olduğunu açıklayamıyoruz. Sadece böyle bir işlemin gerçekleştiğini öznel ilmi deneyimlerle anlayıp hissediyoruz.

Kalbimizin işlevsel yönü göz önüne alındığında onun enformasyon alışverişine açık fakat fiziksel bağlamda gerçekleşebilecek bir alışverişe kapalı olduğunu görürüz.

Kalbimizin tamamen çevresel şartlara mahkûm olması aslında bizler için bir nimettir. Bu durum yer çekimine veya atmosfere bağlı olmamız gibidir. Bu hal özellikle özgür

iradeli olmamızın ve özbenin bir değerinin olmasının bir sonucudur. Eğer kalbimiz ve onun işleyişi her bakımdan izole veya açık sistem olsaydı Allah dışında bir çaba gerektirmeden bir takım varlıkların oyuncağı olabilirdik. Bu halde özbenin varlığının bir önemi kalmazdı. Eğer böyle bir yapıda olsaydık robotlardan bir farkımız olmazdı. Ayrıca hislerimizin ve düşüncelerimizin de bir önemi ve değeri kalmazdı.

Biz istemezsek Allah dışında hiç kimse kalbimize müdahale edemez. Değişim özbenin kendisini değiştirme niyetine ve gücüne bağlıdır. Bu bağlamda kalbimizin kapalı sistemin işleyişine tabi olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Özbenimizin biyolojik yapıya giydirilmesi de yine kapalı sistem çerçevesindedir. Özbenin bu sistemdeki kapasitesi biyolojik yapıyla sınırlandırılmıştır. Burada iki sınırlama vardır. Bunlardan biri şeytanların belirlediği sınır diğeri de yaratılıştan gelen sınırdır. Birincisinden kaçınmamız söylenilmektedir. İkincisinin sınırını bizler tayin edemediğimizden dolayı sürekli olarak gelişim sürecinde olmamız gerektiği ortaya çıkar.

Kalbimizin kapalı sisteme tabi olması yapısal işleyiş açısından bizler için bir zahmet değil bir rahmettir. Fiziki evren ve vücudumuz gibi yapısal işleyişler bizlerin iradesinden bağımsız yaratılmıştır. Bunların işleyişlerini kontrol etmek ve olumsuzluklar dışında bizim herhangi bir etkimiz yoktur. Bu da bizler için bir rahmettir. Yani sistemlerin işleyişleri yapısal olarak tamamı ile Rabb'imize aittir. Bunlardan gereği gibi istifade etme veya etmeme özbeni/kişiyi bırakılmıştır. Burada özbenimizin niyeti ve gücüne göre yönelişi, fonksiyonel ve belirleyicidir. Niyeti ve yönelme seviyesini belirlemeye vesile olan da kalbimizdir.

Allah'ın kişi ile kalbi arasına girmesi kapalı sisteme ait kurallar çerçevesinde olup yine kapalı sisteme yüklediği kanunlar çerçevesinde gerçekleşir. Allah'ın kişi ile kalbi arasına girmesi kanunların işlevsel olması demektir. Yoksa O'nun zatının girmesi demek değildir. Allah'ın isimlerinin/sıfatlarının kalbimizin ait olduğu kapalı sisteme yüklenmiş olması, gerekli şartlar hâsıl olduğunda girme eyleminin, yüklenen program çerçevesinde gerçekleşmesi şeklindedir.

Hem Kur'an ayetlerinden hem de ilmi bağlamdaki bireysel tecrübelerimizden yola çıkarak kalbimizin özellikle fiziki sistemimiz ile yapısal bağlamda bir alışveriş içinde olduğunu söyleyebiliriz. Bunun aksini söyleyen ne bir ayet ne de bir tecrübe vardır. Bu sebeple kalbimizin yapısal açıdan izole/yalıtılmış bir sistem olduğu sonucuna varabiliriz.

Ancak kalbimiz, fiziki sistemimizden sinyal (information, data) alma ve sinyal verme özelliğine sahiptir. Dolayısıyla kalbimizin ait olduğu sistemle biyolojimizin ait olduğu sistem fiziksel proseslerle ortaya koyamadığımız bir şekilde etkileşim halindedir.

Bilinç meselesi de böyledir. Farklı sistemin varlığını yok sayarak bilinci açıklama çabalarının sonuçsuz kalacağını düşünmekteyiz. Dolayısıyla fiziki sistemin dışında fiziki sistemimizle etkileşim halinde olan bir sistemin varlığını önermek ve bu sistemler arası etkileşimi ilmi bağlamda incelemek çözemediğimiz birçok probleme açıklık getirecektir.

İnsanların bir kısmı bilinci tamamı ile fiziksel süreçlere indirgerken bir kısmı da tamamen fizikî yapının dışına taşımaktadır. Burada fizik yapıyla fizik dışı yapının her ikisinin de kendisinin ait olduğu alanda fonksiyonel olduğu bir çözüm modelinin bizleri doğruya yaklaştıracağını düşünmekteyiz. Bunlardan her biri kendilerine düşen görevi yerine getirmediginde maksat hâsıl olmamaktadır. Bu sebeple her birinin kendine ait bir sistemi ve bu sistemde üzerine düşen görevi olmalıdır.

Kalbin yapısal açıdan ait olduğu bir sistem olduğunu düşünmekteyiz. Fakat yapısal açıdan kalbimiz ile biyolojimiz fiziki objeler bağlamında bir alışı verişte bulunmamaktadır. Ancak yapısal etkileşimlerini sağlayan bir ortamın, bir alanın varlığı bu bağlamda kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu alan izinli bir alandır. Buradaki izinlilik ilmi izinliliklidir. Kur'an bu alana ruh adını vermiştir. Ruha sahip olanlar sistemler arası etkileşimlere izinlidir. Kalp de bunlardan biridir.

Bu sistemde gösterdiğimiz performans ve bunun deneyime yansması ile diğer sisteme ait olan yönlerimizi geliştiririz. Bunun tersi doğru değildir. Yani diğer sisteme ait olan yönümüzü geliştirerek bu sisteme ait olan yönümüzü geliştirme diye bir şey söz konusu değildir. Bu nedenle fiziki sistemimize ait yönlerimizi kullanıp geliştirerek diğer sisteme ait yönlerimizi geliştirebiliriz. Dolayısıyla kalbimiz de bu sisteme ait olan yönlerimizi aktüalize ederek gelişecektir. Buradaki gelişim yapısal anlamda değil işlevsel anlamdadır.

Kalbin bulunduğu ortam ve çevreyle olan ilişkilerini incelemek için müstakil bir kalp disiplini kurulmalıdır. Kurulması gereken bu disiplin, kalplerin zamanla sahip olduğu halleri kümelere ayırıp tutum ve davranışlardan yola çıkarak bunların yapısını, değişimini ve gelişimini araştırmalıdır. Çeşitli kalp hallerine sahip toplulukların oluşturdukları sosyal yapının incelenmesini de bu disiplin yapar.

Bu çalışmaların kalp merkezli olmasına dikkat edilmelidir. Kalbin özben tarafından düzenlenmesi yani inşası ve deneyim kazanması da bu disiplinin konusu olmalıdır. Yoksa yapılan çalışmalar nitelikli de olsa entelektüel gevezelikten öteye gidemez.

Kaynaklar

- Abdulkaki, Muhammed Fuad; *el-Mucemu'l-Mufehras li-el Fazıl Kur'anil Kerim*, Mektebetü'l-İslamiyyeh, İstanbul, 1982.
- Acluni, İsmail ibnu Muhammed; *Keşfu'l Hafa*, Beyrut, c.1, 1351.
- Attas, S. Nakib; *İslam, Sekülerizm ve Geleceğin Felsefesi*, İnsan Yayınları, İstanbul, 1995.
- Bilgili, F. M. / Yavuz, Ömer; *Yöntem Bilim Açısından Doğa Kur'an Eşdeğerliliği*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2011.
- Bilmen, Ömer Nasuhi; *Dinî ve Felsefî Ahlak Lügatçesi*, Bilmen Yayınevi, 1967.
- Cebecioğlu, Ethem; *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Anka Yayınlar, 2005.
- Çantay, Hasan Basri; *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, Elif Ofset, İstanbul, c.1, 1984.
- Elmalılı, H. Yazır; *Hak Dini Kur'ân Dili*, I-IX, Nebioğlu Basımevi, İstanbul 1960.
- Erdik, Ender / Sarıkaya, Yüksel; *Temel Üniversite Kimyası*, Hacattepe-Taş Kitapçılık, Ankara, 1986.
- Erul, Bünyamin; *Diyanet İlmî Dergi*, "Hz. Peygamber'in Risalet Öncesi Hayatına Farklı Bir Yaklaşım, D. İ. B. Ankara, 2003.
- İsfahani, Rağıb; *Müfredat* (Ter. A. Güneş / M. Yolcu), Çıra Yayınları, İstanbul, 2006.
- Izutsu, Toshihiko; *Kur'an'da Allah ve İnsan* (Çev. S. Ateş), Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul Ts.
- İbn Kesir; *Hadislerle Kur'an'ı Kerim Tefsiri* (Çev. Bekir Karlığa / Bedrettin Çetiner), Çağrı Yayınları, İstanbul, 1983.
- İbn Munzur, *Lisanu'l Arab* 1-XV, Daru's- Sadr, Beyrut, Ts.
- İbn Rüşd; *Faslu'l-Makal* (Çev. Bekir Karlığa), İşaret Yayınları, İstanbul, 1992.
- Kuşeyri, Abdülkerim; *Kuşeyri Risalesi*, Yeni Şafak, tercümen: Dilaver Selvi, İstanbul, 2009.
- Mutçalı, Serdar; *Arapça Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, 1995.
- Nasr, Seyyid Hüseyin; *İslam ve Bilim* (Türk. İlhan Kutluer), İnsan Yayınları, 2006.
- Özenli, Sertaç; *İlmî Sohbetler*, Karakuşlar Yayınları, Adana, 1999.
- Penrose, Roger; *Bilgisayar ve Zeka* (Çev. Tekin Dereli), Tübitak Yayınları, 2004.

Tarlacı, Sultan; *Bilinç*, Yaşar Büro Araç, İzmir, 2009.

Tehanevi, Muhammed bin Ali; *Keşşafu Istılahatı'l- Fünun* I-II, İstanbul, H. 1318.

Yavuz, Ömer / Bilgili, F. M.; *İlmi Metodoloji Açısından Kur'an'da Gayb*, Çizgi Kitabevi, 2011.

Zebidi, Muhammed Murteza; *Tacu'l Arus min Cevahiri'l- Kamus*, I-X, Daru's-Sadr, Beyrut, H.1306.

Zemahşeri, Mahmud bin Ömer; *Esasu'l-Belağ*a, Matbaaatu Daru'l-Kütüb, Mısır, 1973.

The Importance of The System Off in Understanding the Concept Heart in The Koran

Citation/©- Bilgili, F.M.- Yavuz. Ö. (2013). The Importance of The System Off in Understanding the Concept Heart in The Koran, *Çukurova University Journal of Faculty of Divinity*, 13 (1), 181-209.

Abstract- *The heart mentioned in the Qur'an has no structure belonging to our physical system (universe). The fact that we are unable to refute this shows the heart is not made of any of the components of our system. However, it is impossible to exclude nature as regards to the heart of which presence is understood from subjective experience by the human being in a functional connection. The heart has a system of its own. In some ways, this has an interaction and communication with our physical system to which our biological aspect belongs. All of these happen within the framework of a particular science. This style of approach tells us that our heart can be understood again within the framework of a particular science and it can be built on particular bases. System analysis raises epistemic levels. The systems available here are natural systems. The one who tries to read natural systems accurately experience a dynamic process. In this process, the heart plays a major role. Therefore, the reactions of the heart to system(s) count. Given these systems, the fact that existence of an independent scientific discipline investigating the heart seems to be inevitable. This discipline establishes systems of the components of the heart and their functions. It also takes an active role in the construction of the heart.*

Key Words- *Heart in the Qur'an, The System Off, Non-system, Scientific methodology, The unknown (unseen).*